

1195

N. ΒΕΤΙΑ T. 1540. / 1-8-81

Τὰ Βιβλία

1195

Μαρίας Λαμπαδαρίδου-Πόθου: «Ἡ Δοξανιώ».

Οταν ἔνεις λογοτέχνης καταπιάστει μὲ τὸ ἐγχείρημα νὰ ἀναπαραστήσει μιὰ ἐποχὴ καὶ νὰ παρουσιάσει πρόσωπα ποὺ κινήθηκαν καὶ ἔδρασαν μέσα στὰ πλαίσια μιᾶς συγκεκριμένης ἱστορίας περιόδου, ἔρχονται στὴν ἐπιφάνεια καὶ ζητοῦν τὴν ἀντιμετώπιση τους καὶ τὴ λύση τους ὅρισμένα βρισκαὶ προβλήματα. Καὶ οἱ λύσεις ποὺ θὰ δώσει, σὲ κάθε ἔνα ἀπ' αὐτὰ τὰ προβλήματα ὁ λογοτέχνης, θὰ ἔξαρτηθοῦν ἀπὸ κάμποσα ἄλλα βασικὰ θέματα ποὺ πρέπει δπωσδήποτε νὰ τὰ ἀντιμετωπίσει καὶ νὰ τὰ σταθμίσει, ὑπεύθυνα καὶ σεβαρά, προκειμένου νὰ πάρει τὸ σωστὸ δρόμο πού θὰ τὸν ὅδηγήσει σ' ἕνα ίκανοποιητικὸ ἀποτέλεσμα.

Ἐπει τὸ λογοτέχνης ποὺ θὰ ξεκινήσει νὰ ἀναπαραστήσει μιὰ ἐποχὴ ἔχει νὰ ἀκολουθήσει βασικὰ δύο δρόμους. "Ἡ θὰ τοποθετήσει μέσα σὲ ὅρισμένα χωροχρονικὰ πλαίσια πρόσωπα δικά του, πρόσωπα

Σωζίται

τῆς φαντασίας του, πού θὰ κινοῦνται άπλως μέσα σ' αὐτά τὰ συγκεκριμένα ίστορικά πλαίσια, μὲ φόντο δικαίου κάποια συγκεκριμένα πρόσωπα τῆς ίστορίας πού θὰ κινοῦνται διακριτικά καὶ φευγαλέα καὶ θὰ φέγγουν τὴ σκιά τους μέσα σὲ μιάν διπλότητα τοῦ θεοῦ καὶ μαγείας, όπότε έχουμε νὰ κάνουμε μὲ ἔνα ίστορικό μυθιστήριμα, ἡ διογοτέχνης θὰ φέρει τὸν προβολέα του σ' ἔνα συγκεκριμένο ίστορικό πρόσωπο, σὲ μιὰ δριμύτερη μορφή τῆς ίστορίας πού διαδραμάτισται κάποιο σημαντικό ρόλο στὴ διαμόρφωση μιᾶς διασπενηστής ίστορικής περιόδου καὶ μὲ ἀφετηρίαν αὐτὴ τῇ μορφῇ θὰ ἐπιχειρήσει νὰ ἀνταπαραστήσει καὶ τὴν ἐποχὴν του καὶ τὰ χρόνια μέσα στὰ ὄποια τοποθετεῖται ἡ δράση του, όπότε ὁ λόγος γιὰ μυθιστορηματικὴ βιογραφία.

‘Η κ. Μαρία Λαμπαδαρίδου-Πόθου ἔχει μιὰ μυκρὰ θητεία στὰ γράμματα, τέσσο στὴν ποίηση δισσοῦ καὶ στὴν πελογραφία καὶ τὸ δοκίμιο. ‘Ένα ἀπὸ τὰ τελευταῖς βιβλίστρις τῆς ήταν ‘Η Μαρία τῆς Λήμνου’, μιὰ μυθιστορηματικὴ βιογραφία ἀνάφερθεντη στὴν ὕμερην καὶ σεμνὴ ἡρωΐδα τῆς ίστορίας πού ἔγινε στὴ Λήμνο τὰ χρόνια τοῦ ἑλληνικοῦ μεσαίωνα.

Τὸν τελευταῖον καιρὸν ἡ κ. Πόθου μᾶς παρεῖσασε ἐναὶ ίστορικὸ μυθιστέριμα μὲ τὸν τίτλο «‘Η Δοξανιώ» ποὺ ἀναφέρεται στὴν ἐποχὴ τῆς ἀπελευθέρωσης τῆς Κρήτης (τὸ 961 μ.Χ.) ἀπὸ τοὺς ‘Αραβεῖς, ποὺ τὴν πατούσαν καὶ τὴν ἔξυσίσαζαν, μὲ τὴν ἔντεχνα πρωταρχευασμένη ἀπέβαση ποὺ ἐπιχειρήσει στὸ νησὶ οἱ ἡρωικὸς Βυζαντινὸς στρατηγὸς Νικηφόρος Φωκᾶς, ὁ μετέπειτα αὐτοκέφατος τοῦ Βυζαντίου.

‘Η κ. Λαμπαδαρίδου-Πόθου θέλησε νὰ τοποθετήσει τὸ ίστορικὸ αὐτὸ μυθιστέρημά της σὲ μιὰ ἐνδιαφέρουσα καὶ ἐνδοξὴ, περίσσοδο τῆς χώρας τηνής Αύτοκρατορίας. Είναι η περίοδος τῆς Μακεδονικῆς Δυναστείας ποὺ τὴν ἑλάμψωνυν μεγάλες μορφές στρατηγῶν καὶ αὐτοκρατόρων. Ελιξιθότερα ἡ περίοδος τοῦ Ρωμανοῦ Β’ (959-963), τοῦ ὥραλον ἐκείνου ἐφέβου ποὺ διεδέχτηκε στὸ θρόνο τοῦ Βυζαντίου τὸν πατέρα του Κωνσταντίνο τὸν Πορφυρογέννητον καὶ παντερύτηκε τὴ Θεοφανώ, ποὺ δέρηνε ἔτσι τὸ καπιτελίον τοῦ πατέρα της, τοῦ Κρατεροῦ, γιὰ νὰ στερθεῖ αὐτοκράτειρα, είναι ἀπὸ τίς πιὸ σχηματικές τῆς βυζαντινῆς ίστορίας, ποὺ ἐνέπενευσε πολλοὺς ποιητές καὶ πεντράφους μὲ πλούσια μυθιστορικά στοιχεῖα ποὺ περιέχει. ‘Απὸ τὸ ἀλλο μέρος ἡ Κρήτη βρίσκεται στὰ χέρια τῶν ‘Αραβών πειρατῶν ποὺ μὲ μετηρίεις τοὺς τὸ Χάνδακα ληστεύουν, πυρπολοῦν καὶ ἐρημώνουν τὸ μεγαλονῆσι, συλλαμβάνουν αἰχμαλώτους καὶ λόιστερα κορίτσια ποὺ τὰ πουλοῦν στὰ σκλαβοπάζαρα τῆς ‘Αντούλης καὶ τῆς Δύσης, ἀλλὰ καὶ τοῦ Ιδίου τοῦ Χάνδακα.

Ἄλλος μάρτυρς είναι ὁ ίστορικὸς περίγυρος ποὺ μελέτησε ἔκανταν κάτια, ἀγάπησε καὶ θέλησε νὰ τὸν ἀποδώσει καὶ ἀνταπαραστήσει μυθιστορηματικὰ ἡ κ. Μ. Λαμπαδαρίδου-Πόθου στὴ «Δοξανιώ» της, ποὺ ἀποτελεῖ τὸ τελευταῖον ίστορικό μυθιστέρημα τῆς. Δὲν είναι χωρίς σημασία τὸ γεγονός δὲι ἡ συγγραφεύσας χρακτηρίζει τὸ βιβλίο τῆς «ίστορικό μυθιστέρημα» ἐνῶ τὸ προηγούμενό

τῆς, τὴ «Μαρούλα τῆς Λήμνου», τὴν εἶχε γρακτηρίσει «μυθιστορηματικὴ βιογραφία». Οἱ δροῦσι δὲν είναι τυχαίοι γιὰ τὴ ίστορική προέλευσης μυθιστοριογραφία τῆς καὶ προέρχονται ἀπὸ τὴ διάκριση ποὺ διαπυνόσαμε στὴν ἀρχὴ τοῦ κριτικοῦ σημειώματός μας. Γιατὶ ἡ κ. Λαμπαδαρίδου-Πόθου ξεκίνησε μὲ τὴ «Μαρούλα τῆς Λήμνου» νὰ βιογραφήσῃσε μιὰ συγκεκριμένη μορφὴ τῆς ίστορίας, μιὰ συγκεκριμένη ὑπαρκτὴ φυσιογνωμία, τὴν ὅποια θέλησε νὰ ἐντοπίσῃ μέσα στὸν συγκεκριμένο ίστορικὸ περίγραμμα μέσα στὸν ὄποιο κινήθηκε, ἐδρασεις καὶ δοξάστηκε, θύσιο καὶ ἄν τὴ μορφὴ τῆς γάνεται ἀπὸ τὴ λάμψη ἀλλων πιὸ δοξασμένων καὶ ἐντυπωσιακῶν μορφῶν, μέσα στοὺς θυλωμένους καὶ συστοιχεμένους ὄριζοντες τῆς ίστορίας.

‘Εδῶ δικαίως ζητοῦμε νὰ κάνουμε, ὅπως πολὺ σωστὰ χρακτηρίζει τὸ βιβλίο τῆς ἡ συγγραφεύσης, μὲ ἔνα καθηρά ίστορικό μυθιστόρημα. Γιατὶ ἡ κ. Πόθου ἐπιθυμεῖ πολὺ περισσότερο νὰ ἀναπαραστήσει μιὰ ἐποχὴ, νὰ μᾶς δώσει τὸ στήγμα τῆς καὶ τὸ περίγραμμα τῆς, καὶ πολὺ λιγότερο νὰ μᾶς συικερίσει ἐντὸ συγκεκριμένο πρόσωπο γιὰ τὸ ἑποῦ οἶκωστε δὲν ὑπάρχει καμιὰ συγκεκριμένη δινορφά κάπου, κάποια μνεία, κάποια ἀγγειοφύτωντα μαρτυρία. ‘Εποι ἡ κ. Πόθου θέλησε νὰ μᾶς ἀναπαραστήσει μυθιστορηματικὰ κυρίως τὴν ἐποχὴ τοῦ Νικηφόρου Φωκᾶ, μὲ τὴ δράση του, τὴ μυστικοπάθεια του, τοὺς ἀγώνες του γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς Κρήτης, τὴν πίστη του, καὶ πολὺ λιγότερο τὰ πρόσωπα ποὺ τὸ περιέβαλλαν. Αὐτὸ δικαίως δὲν τὴν ἐμπόδισε νὰ ἐμπλουτίσει τὸ μυθιστόρημά της μὲ πρόσωπα τῆς ίστορίας, ἀλλὰ καὶ τῆς παραδοσῆς καὶ τοῦ θερόλου, καὶ νὰ τὰ ἐντάξει ὅλα αὐτὰ σ' ἔνα σύνολο ἐνεργητωριακόν ποὺ κινεῖται ἀνετα, μὲ φόντο πάντοτε τὴ μαργεία ποὺ ἔρχεται ἀπὸ μιὰ ἐνδιαφέρουσα περίσσοδο τῆς Ιστορίας.

Τὶ είναι ἡ Δοξανιώ, ὡς μυθιστορηματικὸ πρόσωπο; Είναι ἡ κόρη ἐνὸς Ιερέα ἀπὸ τὴ Λήμνο ποὺ τὴν ἀπέγαγεν ἀπὸ τὸ νησί της καὶ τὴν πήραν σκλάβη τους οἱ Σαρακηνοί, οἱ πιὸ ἐμπειροπόλεμοι καὶ ἀγριοί πολεμιστές τῶν ‘Αράβων καὶ τὴ μετέφεραν στὸ Χάνδακα, διώσας λεγόταν τόπο τὸ ‘Ηφάκειον, γιὰ νὰ τὴν πουλήσουν. ‘Αλλὰ ἐκείνη μὲ τὸ θύρρος της καὶ τὴν εὐψυχία τῆς κατέρθωσε νὰ γίνει κατάσκοπος τοῦ Νικηφόρου Φωκᾶ καὶ νὰ θυσιαστεῖ ἀργότερα γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς Κρήτης, ποὺ είχε μείνει σκλαβωμένη στοὺς ‘Αραβεῖς ἐπὶ 138 χρόνια.

‘Οπως ὁ Νικηφόρος Φωκᾶς, αὐτὸς ὁ δικασμένος δικηρώπος ποὺ κινοῦνται μὲ δηλητὴν τὴν ταραχμένης ψυχῆς του, ἀνάμεσα στὶς πνευματικές ἐπιδράσεις ποὺ δεχόταν ἀπὸ τὸ μοναχὸ ‘Αθανάσιο τὸν ‘Αθωνίτη καὶ τὴ σημαντική γυναίκα ποὺ ήταν ἡ Θεοφανώ, ἔτσι καὶ αὐτὸς ὁ ‘Αθανάσιος, είναι πρόσωπα ὑπαρκτὰ ποὺ κινοῦνται ἀνετα μέσα στὰ πλαίσια τῆς ίστορίας. ‘Αλλὰ καὶ ὅλα τὰ ἀλλα πρόσωπα, ποὺ ἡ συγγραφεύσης μὲ περισσὴ μυθιστορηματικὴ πλαστικότητα καὶ ὅληθορδένεια τοποθετήσεις γύρω τους, κινοῦνται ἐπίσης πολὺ φυσικά καὶ ἐπιδεξιά στὶς σελίδες τοῦ μυθιστορήματος.

Τὸ γράψιμο είναι πολὺ τατιαστό μὲ τὸ είδος τοῦ μυθιστορήματος ποὺ φιλοδέξησε νὰ μᾶς δώσει

ἡ κ. Μαρίκη Λαμπαδάρηδου-Πέθου. Τὸ δόγος τῆς εἰναι γοργό, καὶ ὅπου γρειάζεται γραπτόν, καὶ ἡ γλώσσα τῆς ἄνετη, καὶ φυσική, μὲ πολλές λέξεις κατάλληλες νὰ δημιουργήσουν τὴν ἀτμόσφαιρα τῆς ἐποχῆς, χωρὶς ὅμως νὰ κάνει κατάγρηση πρὸς αὐτήν τὴν κατεύθυνση.

“Οπως ποιὸν σωστὰ παρατηρεῖ ἡ κ. Πέθου στὸν πρόλογο τοῦ βιβλίου τῆς «ὁ θρύλος εἰναι ἡ ποιητικὴ διάσταση τῆς Ιστορίας». Καὶ μὲ τὴ «Δοξανιώ» τῆς μᾶς παρουσίασε ἐναὶ ιστορικὸ μυθιστόρημα ισοζυγισμένο καὶ καλὰ ὑργανωμένο, ποὺ κινεῖται ἄνετα ἀνάμεσα στὸ θρύλο καὶ στὴν Ιστορία καὶ ποὺ ἀναπαριστᾶ μιὰ μεγάλη ἐποχὴ τὴν ὅποια μᾶς δίνει ἡ συγγραφεὺς σὲ ὅλη τὴν ἐπική διάστασή της καὶ τὸ μεγαλεῖο τῆς ἀλλὰ καὶ σὲ ὅλη τὴν σκληρότητα καὶ τὴν ἀγριότητά της. “Ἐτσι αὐτὸν ποὺ πραγματοποίησε μὲ τὸ μυθιστόρημά της ἀποτελεῖ μιὰ ἀληθινὴ προσφορά.

E. N. ΜΟΣΧΟΣ